

Ірина Андрощук, асистент

*кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання
Хмельницького національного університету*

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

У статті досліджуються основні підходи до розробки моделі процесу формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін професійних навчальних закладів швейного профілю, усвідомлюється як один із важливих напрямків теоретичних та прикладних досліджень процесу підготовки інженера-педагога у ВНЗ швейного профілю.

Постановка проблеми. Формування естетичної культури – це процес цілеспрямованого розвитку здатності особистості до повноцінного сприйняття і правильного розуміння прекрасного у мистецтві й дійсності. Він передбачає вироблення системи естетичних уявлень, поглядів і переконань, забезпечує задоволення від того, що є дійсно естетично цінним. Водночас в особистості виховується прагнення й уміння вносити елементи прекрасного в усі сторони життя, а також готовність до посиленого виявлення себе у сфері своєї професійної діяльності. Великі можливості естетичного розвитку розкриваються в процесі художньо-конструкторської підготовки педагога швейного профілю: проектування та розробки моделей одягу, відповідно до тенденцій моди, індивідуальних особливостей замовника, тобто створення конкурентоспроможних красивих речей. Тому особлива роль у формуванні естетичної культури особистості, належить педагогу і значною мірою залежить від рівня його наукової і спеціальної підготовки, рівня естетичної культури, які знаходять своє відображення у професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблеми формування естетичної культури зробили М.Верб, Л.Коваль, А.І.Комарова, Ю.Кучерюк, Б.Лиханов, О.Онищенко, Г.Шевченко, А.Щербо та інші.

Окремі аспекти професійно-естетичної підготовки педагогів досліджували: М.Александров, С.Анічкін, С.Батишев, М.Волошин, Е.Гришин, О.Дем'янчук, Р.Дзвінка, Г.Корольова, А.Кудрявцев, Н.Миропольська, Г.Петрова, Г.Разумна, І.Толпигіна, Е.Третьякова, Г.Феміна, І.Фічора та інші.

Вивченню процесу формування естетичної культури педагогів за кордоном через призму естетичного виховання присвячені праці Ю.Алієва, Е.Гуліної, М.Лещенко, В.Новосельської та інших.

Мета статті – розглянути умови формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін швейного профілю. Актуальність проблеми формування естетичної культури майбутніх педагогів професійних навчальних закладів швейного профілю зумовлюється тим, що саме вони формують загальнолюдські естетичні цінності, розвивають естетичні почуття, потреби та інтереси сучасної молоді. Та, на жаль, нині через знаходження процесу формування естетичної культури на другорядних позиціях, чітко простежується низький рівень естетичної підготовки педагогів, які не можуть успішно здійснювати процес формування естетичної культури своїх учнів. Тобто, одна з найважливіших причин занепаду естетичної культури – відсутність кваліфікованих педагогічних кадрів, які здатні були б організувати повноцінний процес формування естетичної культури.

Основний матеріал дослідження. Педагог професійних навчальних закладів швейного профілю навчання повинен мати великий потенціал у здійсненні естетичного виховання, спрямованого на всебічний розвиток особистості майбутнього фахівця, тому відповідна підготовка майбутнього педагога, формування його естетичної культури є не менш необхідною і значущою. Професійну підготовку майбутніх педагогів необхідно здійснювати у взаємозв'язку з процесом формування естетичної культури, з розвитком у студентів сприйняття педагогічної

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

діяльності як засобу естетичного самоствердження, можливості для творчості.

Розробка моделі процесу формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін професійних навчальних закладів швейного профілю усвідомлюється нами як один із важливих напрямків теоретичних та прикладних досліджень процесу підготовки інженера-педагога у ВНЗ швейного профілю. У зв'язку з цим виникає необхідність понятійно-категоріального визначення сутності поняття “моделювання процесу формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін професійних навчальних закладів швейного профілю”.

Відомо, що “моделювання – зразок, прообраз – висвітлення характеристик деякого об'єкта на другому об'єкті, спеціально створеному для їх вивчення” [7, 223]. У педагогічній практиці, моделювання трактується як метод наукового пізнання, сутність якого полягає у дослідженні моделі об'єкта пізнання на основі абстрактно-логічного мислення за принципами наочності, об'єктивності [4, 26].

Модель – це штучна система, яка відображає з певною точністю властивості об'єкта, що досліджується [1, 42]. Більшість дослідників під моделлю розуміють об'єкт, що замінює собою оригінал у процесі дослідження, результати якого поширюються на оригінал [4, 26]. Процес побудови моделі, як правило, спрощує оригінал, узагальнює його. Це, в свою чергу, сприяє упорядкуванню та систематизації інформації про досліджуваний об'єкт. При цьому кожна модель має фіксувати найголовніші риси об'єкта вивчення. Дрібні факти, деталізація, другорядні явища ускладнюють саму модель та заважають її теоретичному дослідженню.

На думку дослідника О.А. Маленицької, модель – це узагальнення, а не копія, яке дозволяє замінити “реальний об'єкт його аналогом у пізнанні й засвоєнні окремих сторін та функцій, дозволяє вивчити об'єкта за допомогою цього аналога” [3, 96].

На нашу думку, модель насамперед повинна описувати засоби та шляхи розвитку фахівця, визначати наповнення навчального процесу, тобто ті знання й уміння, які повинен отримувати випускник ВНЗ. Тому модель спеціаліста розуміється нами як певний образ, еталон, ідеал фахівця, який повинен бути реалізований у ВНЗ для того, щоб випускник відповідав сучасним вимогам професійної діяльності.

При цьому для ефективності моделі та зокрема, процесу моделювання у педагогіці існує поняття “педагогічна валідність”. Педагогічну

валідність обґрунтовують комплексно, концептуально, критеріально і кількісно. Це пов'язано з тим, що моделюються, як правило, багатофакторні педагогічні явища. Поряд з цим існує проблема повноти кожної сконструйованої моделі. Більшість дослідників сходяться на думці, що жодна модель не може дати повної уяви про об'єкт, що вивчається, і точно передати його розвиток чи описати траєкторію руху в якомусь просторі. Перспективу Р.М. Серветника можна побачити при побудові цілісного комплексу моделей, які описують різні фактори розвитку освітньої системи чи її складової [5, 640].

Дидактичне моделювання розуміється як система дій, що забезпечує адекватне засвоєння модельованих властивостей, зв'язків і відношень пізнавального і перетворюваного об'єкта. І.А. Зязюн та Г.М. Сагач на основі гуманістичної парадигми освіти до розробки дидактичної моделі визначають такі вимоги:

- об'єктивність (відображати суще);
- суб'єктивність (відображати об'єкт з врахуванням тезаурусу реципієнта);
- нормативність (відображати бажане);
- інтерактивність (передбачати діалог);
- адаптивність (приспосовуватися до індивідуальних особливостей людини, передусім до різновидів її досвіду);
- відкритість (передбачати проєктивно-технологічну нормотворчість діяльності реципієнта) [2, 67 – 69].

Існування різних моделей зумовлює різні підходи і методи їх побудови, які поділяються на дві групи. Перша включає моделі, які будуються на базі аналізу діяльності фахівця даного профілю, друга група формується на основі ідей перетворення навчального процесу. Ці підходи дають можливість виділити два типи моделей: модель діяльності і модель підготовки. На нашу думку, розробляючи модель формування естетичної культури, необхідно проаналізувати навчально-виховний процес підготовки фахівця, визначити можливі шляхи та засоби, які сприятимуть удосконаленню процесу формування естетичної культури на основі оволодіння фахових дисциплін. Враховуючи це, модель процесу формування естетичної культури доцільно віднести до другої групи – моделей підготовки.

Основою побудови моделі спеціаліста, на думку Л. Сольвар, мають бути такі принципи акмеологічного підходу:

- цілісність (необхідність системного відображення діяльності з врахуванням її складників);
- динамічність (відображення процесу

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРОБКИ МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

формування і розвитку конкретного спеціаліста, підвищення його професійної майстерності);

- ієрархічність (взаємозумовленість характеристик);

- амбівалентність (взаємодоповнюваність і єдність протилежних якостей, аналіз і виявлення професійних характеристик діяльності);

- відкритість (можливість використання моделі з подальшою трансформацією й модернізацією без суттєвої зміни структури) [6, 10 – 12].

Процес формування моделі повинен врахувати особливості діяльності майбутнього викладача спеціальних дисциплін професійних навчальних закладів швейного профілю. Ми погоджуємося з думкою І.А. Зязюна та О.М. Семашко, що найважливішою проблемою занепаду естетичного виховання є "...гострий дефіцит кваліфікованих кадрів викладачів і методистів різних навчальних закладів, культурно-освітніх установ – таких педагогів, які здатні були б організувати повноцінний процес естетичного виховання". Тому необхідно пам'ятати, що сьогоденні студенти – це майбутні вихователі, вчителі молодого покоління, творці нових культурних цінностей. Специфіка їх майбутньої педагогічної діяльності, мета якої визначається її спеціальними функціями, тісно пов'язана з творчістю, дизайном одягу, процесом моделювання швейних виробів, де чітко простежуються естетичні смаки та ідеали фахівця, рівень їх естетичної культури. Для студентів естетична культура виступає насамперед системою цінностей, якими оволодівають у процесі навчання та практично-творчої діяльності, і переважно естетичної діяльності, у процесі безпосереднього залучення до мистецтва на дозвіллі. На формування всебічно і гармонійно розвиненого, професійно компетентного фахівця, з відповідним рівнем естетичної культури, має бути спрямована вся навчально-виховна система у ВНЗ.

Головна мета освіти полягає у підготовці професійного, естетично розвиненого фахівця, який би володів не лише знаннями і вміннями з дисциплін швейного профілю "Технологія виготовлення швейних виробів", "Конструювання та моделювання швейних виробів", "Матеріалознавство", а й естетичними знаннями в області теорії та історії мистецтва, костюму, творів мистецтва, напрямів моди; здатного сприймати та перетворювати дійсність за законами краси, вміти реалізувати дійсність за законами краси, вміти реалізувати свій

естетичний досвід в процесі створення швейних виробів та безпосередньо у педагогічній діяльності.

Майбутній фахівець повинен мати чіткі уявлення про естетичні форми пізнання (естетичне сприймання, переживання, цінність, почуття, смак, діяльність тощо); розуміти естетичну сутність не лише мистецтва, а й одягу, як елементу навколишньої дійсності, і вміти цю сутність донести до учнів професійних навчальних закладів; виділяти специфічні естетичні можливості в дисциплінах інженерно-педагогічної підготовки, відбирати і здійснювати естетичний вплив на кожному етапі конструювання та виготовлення швейного виробу; чітко уявляти необхідний обсяг естетичних знань та вмінь, якими повинні оволодіти учні професійних навчальних закладів швейного профілю і визначати рівень їх естетичної вихованості; організувати естетичну діяльність учнів у різних галузях (проектування та виготовлення швейного виробу, розробка сценарію показу моделей одягу, театральних вистав тощо).

Підсумовуючи вищезазначене, хочемо зауважити про доцільність врахування та включення у процес побудови моделі наступних параметрів:

- вимоги до спеціаліста, які висуває перед ним професійна діяльність;

- необхідні знання та вміння;

- специфічні соціальні і психолого-педагогічні якості, що забезпечують ефективну діяльність.

Тому модель процесу формування естетичної культури викладача швейного профілю, повинна враховувати і відображати перераховані чинники. Виходячи з цього, вважаємо, що моделювання процесу формування естетичної культури має включати такі елементи:

1) виділення процесуальних компонентів естетичної культури фахівця;

2) встановлення умов, здатних забезпечити їх реалізацію;

3) вибір засобів та шляхів педагогічної організації навчальної діяльності майбутніх викладачів, які б задовольняли визначені вимоги.

Згідно з цим **першим етапом** створення моделі повинно стати визначення структури процесу формування естетичної культури. Система естетичної культури особистості інтегрує почуттєво-емоційний, інформативний, діяльнісний і трансляційний компоненти, які і є її структурними компонентами. Ці компоненти діють взаємопов'язано, доповнюючи і збагачуючи один одного. Саме розкриття структури

